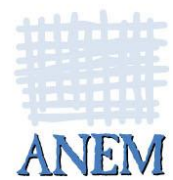

PRAVNI MONITORING MEDIJSKE SCENE U SRBIJI

Izveštaj za Jul 2010

SADRŽAJ:

I	SLOBODA IZRAŽAVANJA	3
II	MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA	7
III	MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA	13
IV	MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA.....	16
	REGULATORNA TELA.....	16
	DRŽAVNI ORGANI	18
	KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE	20
V	PROCES DIGITALIZACIJE	22
VI	PROCES PRIVATIZACIJE.....	23
VII	ZAKLJUČAK.....	24

I SLOBODA IZRAŽAVANJA

U periodu na koji se ovaj monitoring izveštaj odnosi, zabeleženo je više slučajeva koji ukazuju na moguće povrede slobode izražavanja.

1. Pretnje i pritisci

1.1. Novinaru Radio Leskovca, Draganu Marinkoviću, nakon objavljivanja bloga na Internet portalu WEB 016 sa snimcima divljačke vožnje nepoznatog vozača BMW-a, pretil se smrću. Na snimcima je vozač BMW-a koji besomučno juri centralnim gradskim ulicama, izvodi akrobacije i izaziva paničan strah pešaka, između ostalog i pored same zgrade Policijske uprave u Leskovcu. Iživljavanje vozača snimano je kamerom, a snimci su mesecima bili postavljani na sajtu YouTube. Marinković je na snimke ukazao na svom blogu, kojim je zahtevao od policije da odgovori na pitanja ko je vozač i vlasnik vozila i da li će ovakvo ponašanje biti sankcionisano. U jednom od komentara na blogu, zaprećeno mu je da će na sledećem snimku vožnje istog vozača, njegovo telo biti u prtljažniku automobila. Samo dva dana kasnije, 16. jula 2010. godine, objavljeno je da je policija Osnovnom javnom tužilaštvu u Leskovcu podnela krivičnu prijavu za ugrožavanje sigurnosti protiv Aleksandra M. (1987) iz Leskovca.

Krivičnim zakonikom, za ugrožavanje sigurnosti pretnjom da će napasti na život ili telo, zaprećena je kazna zatvora do tri godine. Izmenama iz 2009. godine, Krivični zakonik predvideo je i kvalifikovani oblik ovog krivičnog dela, za slučaj kada se ugrožava sigurnost lica koje obavlja poslove od javnog značaja u oblasti informisanja, a da je ugrožavanje u konkretnom slučaju u vezi upravo sa tim poslovima. U ovakvom kvalifikovanom slučaju, zaprećena je zatvorska kazna u trajanju od jedne do osam godina. U dosadašnjoj praksi primene ovih odredbi, tretman lica koja obavljaju poslove od javnog značaja u oblasti informisanja, po pravilu su dobijali novinari tradicionalnih medija. U konkretnom slučaju, Dragan Marinković jeste novinar tradicionalnog medija, Radija Leskovac, ali se osnovano može tvrditi da ugrožavanje kome je bio izložen nije u vezi sa njegovim poslom novinara u Radiju Leskovac, već sa činjenicom da je autor bloga na Internet portalu WEB 016 (<http://web016.webs.com/>). U skladu sa Zakonom o javnom informisanju, blogovi, budući da pomoću reči, slike ili zvuka objavljuju ideje, informacije i mišljenja namenjena javnoj distribuciji i neodređenom broju korisnika, jesu sredstva javnog informisanja, odnosno javna glasila. U navedenom smislu, posao autora bloga, koji jeste javno glasilo u smislu Zakona o javnom informisanju, mogao bi se tretirati kao posao od javnog značaja u oblasti informisanja, te bi ugrožavanje sigurnosti blogera, u vezi sa informacijama koje postavlja na

svom blogu, moglo doći pod udar člana 138. Stav 3. Krivičnog zakonika, kao kvalifikovano ugrožavanje sigurnosti, za koje je zaprećena stroža kazna. Da li će ovakav stav zauzeti i nadležno tužilaštvo, odnosno sud, ostaje da se vidi u postupku koji je leskovačka policija pokrenula svojom krivičnom prijavom Osnovnom javnom tužilaštvu u tom gradu.

1.2. Protiv Žive Pavlova (43) iz Sanada, zamenika predsednika Skupštine opštine Čoka, policija je podnela zahtev za pokretanje prekršajnog postupka zbog remećenja javnog reda i mira i nanošenja lakih telesnih povreda, zato što je pisca i novinara Đuru Stanojevića (42) iz Čoke udarao pesnicom u glavu i šutirao među noge. Incident se odigrao u centru Čoke, 5. jula 2010. godine oko podneva, kada je posle svađe zbog tekstova na Stanojevićevom blogu, Pavlov napao blogera. Dve nedelje kasnije, pod pritiskom novinarskih udruženja i javnosti, Opštinski odbor Demokratske stranke u Čoki, čiji je Pavlov član, zauzeo je stav da je on, takvim svojim ponašanjem, naneo štetu ugledu Demokratske stranke i da zbog toga nije više u mogućnosti da obavlja javne, niti stranačke funkcije u ime demokrata u Čoki. Živa Pavlov podneo je ostavku na sve javne i stranačke funkcije. Pored funkcije zamenika predsednika SO Čoka, Pavlov je bio i predsednik Izvršnog odbora Opštinskog odbora DS. Pavlov je izjavio da će njegov konflikt sa Stanojevićem, po prijavi policije, imati epilog pred Sudom za prekršaje, ali i da je on protiv Stanojevića podneo privatnu krivičnu tužbu Osnovnom sudu u Kikindi, zbog omalovažavanja i iznošenja neistina u svojim tekstovima.

Ono što je posebno interesantno u vezi sa ovim slučajem, osim toga da, kao i u slučaju pretnji Draganu Marinkoviću iz Leskovca, i kod ovog napada povod, po svemu sudeći, leži u objavljivanju bloga, jeste da su i Marinković i Stanojević novinari i tradicionalnih medija, a da iz navoda sa Stanojevićevog bloga – Jabberwocky u zemlji čuda (<http://jabberwocky-reloaded.blogspot.com/>) proizilazi da on svoje polemičke tekstove, zbog pritiska i autocenzure, nije mogao da objavljuje u lokalnom štampanom mediju u Kuli. Tako je ovaj slučaj i dodatna potvrda narastajuće autocenzure u srpskoj štampi, ali i toga da se novi mediji i demokratičnost i pritupačnost Interneta, u Srbiji sve više koriste kao alternativna platforma za širenje informacija koje, zbog rastuće autocenzure, ne uspevaju da stignu do javnosti kroz štampu, radio ili televiziju. Druga stvar koja zabrinjava, jeste što je policija u konkretnom slučaju podnela zahtev za pokretanje prekršajnog postupka zbog remećenja javnog reda i mira, iako iz opisa događaja koji su preneli mediji, proizilazi da se u konkretnom slučaju moguće radi i o nasilničkom ponašanju, koje je krivično delo za koje se goni po službenoj dužnosti. Naime, za najteži oblik remećenja javnog reda i mira, kao prekršaja, zaprećena je novčana kazna do 30.000 dinara ili kazna zatvora do 60 dana. Za nasilničko ponašanje, Krivičnim zakonikom, ako je pri izvršenju nanescena laka telesna povreda, učinilac se može kazniti zatvorskom kaznom u trajanju od šest meseci do pet godina.

1.3. Teofil Pančić, kolumnista nedeljnika „Vreme“, napadnut je i pretučen metalnom šipkom 24. jula uveče u gradskom autobusu u Zemunu. Pančić je primljen u bolnicu gde mu je konstatovana kontuzija lobanje i povrede na desnoj ruci. Policija je obavila razgovor sa Pančićem i izvršila uviđaj. Napad su izvršila dva muškarca koja su Pančića izvesno vreme pratila i potom ušla za njim u autobus na stanici na Trgu Branka Radičevića u Zemunu. Na očigled putnika, napadači su izvadili metalnu šipku i njom udarali Pančića po glavi i telu. Nakon izvesnog vremena, napadači su pobjegli iz autobusa koji je još uvek stajao na stanici. U saopštenju policije se navodi da su Pančića, kada je ulazio u autobus broj 83, oko 23.00, napale dve nepoznate osobe na autobuskom stajalištu u Ulici Glavnoj, ispred broja 42. „Napadači, koji su iza Pančića ušli u autobus pun putnika, počeli su da ga udaraju u predelu glave i desne ruke i nakon dvadesetak sekundi izašli iz autobusa, koji se i dalje nalazio na stajalištu“, navodi se u saopštenju. Nepoznate osobe su otrčale Glavnom ulicom u pravcu pozorišta „Madlenijanum“, a na pločniku stajališta autobusa pronađena je metalna šipka. Policajci su odvezli Pančića u Kliničko-bolnički centar Zemun, gde mu je ukazana lekarska pomoć i konstatovane lakše telesne povrede. U tekstu objavljenom u Vremenu, u broju od 29. jula, Pančić je objasnio da je nakon nekoliko minuta čekanja ušao u autobus na Trgu Branka Radičevića, a da je i prethodno promenio nekoliko autobuskih linija iz pravca centra grada. Na stanici je bilo još nekoliko ljudi, a Pančić nije primetio ništa neuobičajeno. Neposredno nakon što je ušao u autobus, primetio je da je još neko utrčao za njim, i tada dva mladića sa kapuljačama preko glava počinju da ga vuku i udaraju, uglavnom po glavi, između ostalog i metalnom šipkom, pokušavajući da ga obore na pod. Niko od putnika u autobusu nije reagovao, a napadači, na kraju, istrčavaju iz autobusa koji je još uvek stajao na stanici. Pančiću koji je izašao iz autobusa za njima, prišli su vozač, koji je na podu pronašao metalnu šipku, i još jedan mladić. Putnici su se razišli, na kraju je i autobus otišao, a da niko nije pozvao policiju, koja dolazi na lice mesta tek po Pančićevom telefonskom pozivu. Napad na Pančića najoštrije su osudili, između ostalih, i predsednik Srbije Boris Tadić, Ministarstvo kulture, ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić, medijska i novinarska udruženja.

Mediji su do kraja meseca preneli da je beogradska policija privela dvadesetak mladića iz Zemuna, od ranije poznatih policiji po nasilničkom ponašanju, na informativni razgovor kako bi saznala identitet dvojice napadača na kolumnistu nedeljnika „Vreme“ Teofila Pančića. Ministar unutrašnjih poslova, Ivica Dačić, saopštio je 3. avgusta agenciji Beta, da je policija uhapsila Danila Žužu (19) i Miloša Mladenovića (18) iz Beograda, koji se sumnjiče za fizički napad na Teofila Pančića, i odredila im zadržavanje do 48 sati, posle čega će ih sprovesti istražnom sudiji. Dačić je rekao da je identitet osumnjičenih utvrđen na osnovu DNK analize, pošto su na šipki kojom je Pančić pretučen pronađeni tragovi DNK napadača. On je dodao da je identitet počinilaca bilo teško utvrditi, jer su sigurnosne kamere na okolnim zgradama u Zemunu gde se dogodio incident, napadače snimile samo s leđa. Mediji su preneli i da su

uhapšeni mladići pripadnici jedne ekstremne podgrupe ultradesničarske organizacije Obraz. Ono što jedino može da radije u ovom slučaju, jeste da je policija, za razliku od brojnih ranijih slučajeva napada na novinare koji su ostali nerazjašnjeni, identifikovala i privela napadače posle manje od deset dana. Nakon okončanja istrage protiv Danila Žuže i Miloša Mladenovića, oni bi mogli biti optuženi za kvalifikovani oblik nasilničkog ponašanja, za šta je zaprećena zatvorska kazna u trajanju od šest meseci do pet godina.

2. Sudski postupci

2.1. Dnevni list Danas, objavio je 17. jula 2010. godine izjavu direktora i glavnog i odgovornog urednika lista „Zrenjanin“, Dalibora Bubnjevića, da ovom regionalnom listu prethodi gašenje u slučaju da Apelacioni sud potvrdi prvostepenu presudu Višeg suda u Zrenjaninu, kojom je izdavač lista obavezan da, zbog objavljenog članka o jednom ubistvu, na ime odštete porodici preminulog isplati 408.000 dinara. Sporna prvostepena presuda Višeg suda u Zrenjaninu doneta je po tužbi u kojoj je bilo navedeno da je ovo glasilo 19. februara 2010. objavilo tekst koji sadrži neistine u vezi pokojnika, čime je prouzrokovana nematerijalna šteta članovima njegove porodice. Viši sud u Zrenjaninu je presudio u korist tužilaca, uz obrazloženje da objavljene informacije o pokojniku i mogući razlozi njegovog ubistva ne potiču od državnog organa, odnosno da su u tekstu navedene kao „nezvanična saznanja“.

Autori ovog izveštaja nisu imali neposredan uvid u spise predmeta i presudu Višeg suda u Zrenjaninu, ali u slučaju da je sadržaj obrazloženja te presude u medijima verno prenet, ukazuju da, u srpskom pravu, poreklo informacije od državnog organa nigde nije predviđeno kao uslov objavljivanja informacija koje mogu da povrede nečije pravo ili interes. Naprotiv, Zakon o javnom informisanju predviđa samo obavezu da se, pre objavljivanja informacija koje sadrže podatke o određenom događaju, pojavi ili ličnosti, njihovo poreklo, istinitost i potpunost proveri sa pažnjom primerenom okolnostima. Pažnja primerena okolnostima nikako ne može biti tumačena na taj način da insistira isključivo na objavljivanju informacije potvrđenih zvanično od državnog organa. Naprotiv, Zakon čak izričito predviđa da se u javnim glasilima slobodno objavljuju ideje, informacije i mišljenja o pojavama, događajima i ličnostima o kojima javnost ima opravdani interes da zna, bez obzira na način na koji je informacija pribavljena.

2.2. Apelacioni sud u Beogradu počeo je 5. jula razmatranje žalbe Prvog osnovnog tužilaštva na odbacivanje optužnice protiv šestorice navijača Partizana zbog ugrožavanja sigurnosti novinarkice TV B92 Brankice Stanković i nasilničkog ponašanja. Podsetimo, Prvi osnovni sud je 22. aprila odbacio optužnicu i oslobodio navijače optužbe za ugrožavanje

sigurnosti Brankice Stanković na utakmici Partizan – Šahtjor, 16. decembra 2009. godine. Obrazlažući odluku kojom je veće, kojom je predsedavala, odbacilo optužnicu protiv šestorice navijača „Partizana“ zbog pretnji upućenih novinarki B92 Brankici Stanković, sudija Jelena Milinović, između ostalog, navodi da je „tužilac u optužnici morao da opiše i napiše šta znače reči: - Proći ćeš kao Ćuruvija“. U obrazloženju, otkucanom na 25 strana, sudija Milinović, takođe navodi i da „javni tužilac ne opisuje zašto konkretnu oštećenu smatra licem koje obavlja poslove od javnog značaja“. Sudsko veće ocenilo je da je skandiranje novinarki B92 da će proći kao Ćuruvija „očigledna metafora koja bi verovatno nešto trebalo da znači, ali da sud ne sme sam da zaključuje na osnovu nekakvih, eventualnih, ličnih saznanja članova veća, već da tužilac mora da navede i opiše u optužnici šta to znači“. Prvo osnovno tužilaštvo u svojoj žalbi traži da se ponovi glavni pretres pred novim sudskim većem, a kao razlog navodi pogrešno utvrđene činjenice iz optužnice, kao i to da je rešenje o odbacivanju optužnice bilo doneto bez zasedanja sudskog veća, pa je „odluka samo objavljena kao da je ranije već doneta“. Odbačena optužnica teretila je četvoricu navijača za „ugrožavanje sigurnosti“ i još dvojicu za „nasilničko ponašanje“.

Iako je bilo najavljeno da će sud po žalbi Prvog osnovnog tužilaštva odluku doneti „narednih dana“, ona do kraja jula nije objavljena. Ipak, 4. avgusta, pre završetka rada na ovom izveštaju, saopšteno je da je Apelacioni sud ukinuo rešenje kojim je odbačena optužnica i predmet vraćen sudu na dalje postupanje.

II MONITORING IMPLEMENTACIJE POSTOJEĆIH ZAKONA

1. Zakon o javnom informisanju

1.1. Implementacija Zakona o javnom informisanju, obrađena je jednim delom i kroz odeljak o slobodi izražavanja.

1.2. Ustavni sud je, na sednici održanoj 22. jula, odlučivao o ustavnosti Zakona o izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju usvojenog 31. avgusta prošle godine. Podsetimo, predlog za ocenu ustavnosti ovog Zakona, žestoko kritikovanog u stručnoj javnosti, podneo je zaštitnik građana Saša Janković, a mimo ovog predloga, za pokretanje postupka povodom istog Zakona podnete su još tri inicijative. Iz saopštenja na sajtu Ustavnog suda Srbije, od 22. jula 2010, proizilazi da je Sud utvrdio da veći deo odredbi ovog Zakona

nije u saglasnosti sa Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorima. Odluka Ustavnog suda Srbije do zaključenja ovog Izveštaja nije objavljena u Službenom glasniku Srbije.

Prvo, Ustavni sud je našao da je odredba koja propisuje da javno glasilo može osnovati samo domaće pravno lice, a ne i fizičko lice ili strano pravno lice, nesaglasna sa odredbom člana 50. Ustava koja utvrđuje slobodu svakoga da bez odobrenja, na način predviđen zakonom, osniva novine i druga sredstva javnog obaveštavanja, te da je nesaglasna i sa odredbama članova 10. i 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i člana 19. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima.

Dalje, Ustavni sud je našao da su odredbe koje nalažu obaveze javnom tužiocu i sudu, u vidu određivanja mera koje ti organi imaju preduzeti u postupku za privredni prestup, nesaglasne sa odredbama čl. 4, 142. i 156. Ustava koje utvrđuju da je pravni poredak jedinstven, da uređenje vlasti počiva na podeli vlasti na zakonodavnu, izvršnu i sudsku, da je sudska vlast nezavisna, da su sudovi samostalni i nezavisni u svom radu, da je javno tužilaštvo samostalni državni organ koji goni učinioce krivičnih i drugih kažnjivih dela. Ustavni sud je, imajući u vidu da je sistem odnosa u oblasti privrednih prestupa već uređen Zakonom o privrednim prestupima, našao da propisivanje drugačijih pravila postupka u toj oblasti kaznenog prava, ima za posledicu povredu principa jedinstva pravnog poretka kao i načela jednakosti pred zakonom zajemčenog članom 21. Ustava. Podsećanja radi, Ustavni sud ovde misli na odredbe Zakona kojima se javnom tužiocu nalaže da traži izricanje mere privremene obustave delatnosti izdavanja javnog glasila u slučaju izdavanja javnog glasila koje nije upisano u Registar, odnosno odredbe kojima se postupajućem sudu nalaže da u roku od 12 sati od podnošenja predloga javnog tužioca izrekne osnivaču javnog glasila meru privremene obustave delatnosti izdavanja javnog glasila i pre pravosnažnog okončanja postupka, kao i odredbe kojom se postupajućem sudu nalaže da uz novčanu kaznu za privredni prestup obavezno izriče i zaštitnu meru zabrane obavljanja delatnosti izdavanja javnih glasila. Ustavni sud je našao i da je, propisivanjem obaveze izricanja mere privremene obustave delatnosti izdavanja javnog glasila za slučaj neupisivanja u Registar javnih glasila, upisivanje u Registar dobilo karakter konstitutivnog elementa postupka osnivanja javnog glasila što je nesaglasno odredbi člana 50. Ustava, kao i odredbama člana 10. Evropske konvencije i člana 19. Međunarodnog pakta.

Pored toga, Ustavni sud je našao i da su odredbe koje propisuju sankcije za privredne prestupe i prekršaje u vidu novčanih kazni za osnivača, odgovorno lice u osnivaču i odgovornog urednika javnog glasila, kao i odredbe koje propisuju obavezu suda da izrekne zaštitnu meru zabrane obavljanja delatnosti izdavanja javnih glasila odnosno obavezu da

izrekne uslovnu osudu, u nesaglasnosti sa načelima jedinstva pravnog poretka, jednakosti svih pred Ustavom i zakonom, načelom podele vlasti i nezavisnosti sudstva, zajemčenom slobodom medija i zajemčenim pravom na pravnu sigurnost u kaznenom pravu, kao i da su propisanim sankcijama povređena i ustavna načela iz člana 20. Ustava koja određuju uslove odnosno granice za zakonsko ograničavanje ljudskih i manjinskih prava i sloboda, kakvi su inače, sadržani i u odredbama člana 10. Evropske konvencije. Na ovaj način, Sud je zapravo potvrdio kritiku da su Zakonom uvedene novčane kazne previsoke, odnosno da su nesrazmerne svrsi ograničenja koja je, u meri u kojoj jeste legitimna, mogla biti postignuta manjim zadiranjem u suštinu prava na slobodu izražavanja.

Sud je odbio predlog i nije prihvatio inicijative u odnosu na odredbe Zakona koje propisuju da se javno glasilo upisuje u Registar javnih glasila; koje propisuju zabranu za osnivača da raspolaže pravom na javno glasilo ili pravom na izdavanje javnog glasila i ništavost takvog ugovora; koje propisuju zabranu da se, do isteka jedne godine od dana kad je javno glasilo prestalo da postoji, ili je prestalo njegovo štampanje ili izdavanje, pod istim ili sličnim imenom osnuje novo javno glasilo; koje propisuju da Registar javnih glasila vodi Agencija za privredne registre; propisuju obaveze te Agencije prema Ministarstvu kulture, kao i obaveze koje se tiču dostavljanja podataka Ministarstvu kulture o osnivačima javnih glasila u postupku prinudne naplate, jer je ocenio da ne sadrže povredu prava zajemčenih Ustavom i potvrđenim međunarodnim ugovorima.

U delu u kome su inicijative za pokretanje postupka išle dalje od predloga za ocenu ustavnosti zaštitnika građana, Sud je prihvatio inicijativu i pokrenuo postupak za ocenjivanje ustavnosti odredbi koje propisuju da ministar kulture bliže uređuje način vođenja registra javnih glasila, kao i obaveze osnivača javnih glasila da podnesu prijave za upis u Registar, jer je ocenio da se osnovano postavlja pitanje saglasnosti ovlašćenja datog ministru sa Ustavom.

Pravna posledica ovakve odluke Ustavnog suda jeste da će odredbe Zakona o izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju iz 2009. godine, koje su ocenjene neustavnim, prestati da važe danom objavljivanja odluke u Službenom glasniku Republike Srbije.

Iako je odluku Ustavnog suda moguće ceniti i kao veliki demokratski pomak i značajno dostignuće na polju zaštite prava na slobodu izražavanja u Srbiji, iza nje ostaje gorak ukus. Osnovano se, naime, postavlja pitanje zašto je ovakav Zakon uopšte morao biti donet, kada je od samog njegovog usvajanja svima bilo jasno da je neustavan. Da paradoks bude još veći, odredbe ovog Zakona, osim što je uveden Registar javnih glasila, u praksi i nisu zaživele. Jedine njegove posledice su izgubljena godina za srpsku medijsku scenu u dokazivanju

njegove očigledne neustavnosti i narasla autocenzura u strahu od njegove eventualne primene.

2. Zakon o radiodifuziji

2.1. Implementacija Zakona o radiodifuziji biće obrađena u ovom izveštaju u jednom delu i kroz odeljak koji se bavi monitoringom rada nadležnog regulatornog tela, Republičke radiodifuzne agencije.

2.2. Savet Republičke radiodifuzne agencije saopštio je 12. jula, da je razmatrajući godišnji obračun za proteklu godinu utvrdio da su ukupno ostvareni prihodi Agencije veći od ostvarenih rashoda. Savet je, navodi se u saopštenju, na ime ostvarene razlike uplatio 139 miliona dinara u budžet Republike Srbije. Razlika sredstava će, kako se navodi, shodno Zakonu o radiodifuziji, biti raspoređena na jednake delove, za unapređenje i razvoj kulture, zdravstva, prosvete i socijalne zaštite.

Prihod Republičke radiodifuzne agencije čine sredstva ostvarena od naknade koju emiteri plaćaju za dozvole za emitovanje programa. U slučaju da Agencija ne ostvari planirani prihod iz tog izvora, Zakon o radiodifuziji predviđa da se nedostajuća sredstva obezbeđuju iz budžeta Republike Srbije. U skladu sa članom 34. stav 7. Zakona, ukoliko su ukupno ostvareni prihodi od naknade koji plaćaju emiteri veći od rashoda Agencije, razlika se uplaćuje na račun budžeta Republike Srbije i raspoređuje na jednake delove, za unapređenje i razvoj kulture, zdravstva, prosvete i socijalne zaštite. Smisao ove odredbe nije, međutim, propisivanje obaveze za Republičku radiodifuznu agenciju da iz godine u godinu donosi finansijske planove koji predviđaju enormno više prihode od rashoda. Naprotiv, namera zakonodavca pri propisivanju obaveze plaćanja naknade za emitovanje, bila je da se iz tog izvora pokriju troškovi regulacije, to jest da se na taj način obezbedi finasijska nezavisnost Agencije od izvršne vlasti. Suprotno ovakvoj nameri zakonodavca i suprotno načelima regulisanja odnosa u ovoj oblasti, utvrđenim Zakonom o radiodifuziji, kojima se insistira na razvoju i podsticajima stvaralaštva u oblasti radija i televizije u Srbiji, RRA održavanjem naknada na nerazumno visokom nivou zapravo finansijski opstruira rad medija. Sve ankete rađene među medijskim profesionalcima u Srbiji, ukazuju da oni kao najozbiljniji teret i prepreku finansijskoj samoodrživosti medijskog sektora prepoznaju previsoke naknade za emitovanje programa i previsoke naknade kolektivnih organizacija za zaštitu autorskog i srodnih prava. U kojoj meri su ove naknade previsoke svedoči i činjenica da u periodu najteže krize u medijskom sektoru, kada već treću uzastopnu godinu prihodi medija od oglašavanja padaju za po bar 20% na godišnjem nivou, RRA iz naknada koje naplaćuje od emitera i dalje preliva

milionske iznose u budžet, a pojedine kolektivne organizacije ponosno objavljuju da su vlasnicima prava koja štite podelila za četvrtinu novca više nego lane. Zato odluka RRA da prenese višak naplaćenih sredstava u budžet, iako na prvi pogled u skladu sa Zakonom, makar u meri da RRA razliku npr. ne bi smela da podeli kao bonuse svojim zaposlenima ili članovima Saveta, zapravo je sa njim duboko u raskoraku, jer može da ukazuje da Savetu RRA cilj regulacije zapravo nije da obezbedi zadovoljavanje potreba građana za kvalitetnim medijskim sadržajima, već da na uštrb takvih potreba građana, medije dodatno oporezuje zarad punjenja budžeta.

2.3. Mediji su početkom jula preneli da je Aleksandar Tijanić ponovo izabran za direktora RTS-a. Navedeno je i da je za Tijanića glasalo sedam, a da su protiv bila dva člana Upravnog odbora javnog servisa. Tijanić je na funkciji već šest godina, a prema izjavi koju je dao Tanjugu, rezultat od 7 glasova u Upravnom odboru za njegov izbor, obavezuje ga da izdrži i naredne četiri godine u nadi da će, kako kaže, opravdati poverenja gledalaca.

Izbor generalnog direktora Radiodifuzne ustanove Srbije je, u skladu sa Zakonom o radiodifuziji, u okviru nadležnosti Upravnog odbora ustanove, koji ima 9 članova. Članove Upravnog odbora imenuje i razrešava Republička radiodifuzna agencija, iz redova novinara i afirmisanih stručnjaka za medije, menadžment, pravo i finansije, kao i drugih uglednih ličnosti. Članovi Upravnog odbora ne mogu biti poslanici, članovi Saveta RRA, članovi republičke ili pokrajinske Vlade, niti imenovana ili postavljena lica u organima izvršne vlasti ili republičkim, odnosno pokrajinskim organima, kao ni funkcioneri političkih stranaka. Zakon izričito predviđa da Upravni odbor imenuje i razrešava generalnog direktora Radiodifuzne ustanove Srbije dvotrećinskom većinom od ukupnog broja članova, pri čemu odluku o imenovanju donosi nakon sprovedenog javnog konkursa. Interesantno je, ali i krajnje problematično, da punih mesec dana od izbora, kome jeste prethodio javni konkurs, obrazložena odluka Upravnog odbora o ponovnom imenovanju Tijanića i razlozima koji su članove odbora rukovodili prilikom donošenja takve odluke, nisu objavljeni. Po saznanjima autora ovog izveštaja, obrazloženu odluku o izboru Aleksandra Tijanića nisu dobili ni drugi kandidati koji su se prijavili na javni konkurs, a koje Upravni odbor nije izabrao. Dodatno, ružnu sliku o netransparentnosti u radu Upravnog odbora javnog servisa, upotpunjuje i činjenica da se izveštaji ili zapisnici sa njegovih sednica već godinu i po dana ne postavljaju na Internet prezentaciji RTS-a, odnosno da je poslednja sednica Upravnog odbora sa koje je zapisnik dostupan javnosti, održana još 26. januara prošle godine.

3. Zakon o zaštiti konkurencije

U odsustvu posebnog zakona o medijskoj koncentraciji, mimo pravila koja se odnose na elektronske medije i unakrsno medijsko vlasništvo koja su sadržana u Zakonu o radiodifuziji, u periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, imali smo dva slučaja u kojima je, u odnosu na preuzimanja i fuzije u medijskom sektoru, primenjen opšti Zakon o zaštiti konkurencije koji sadrži pravila koja se tiču koncentracija nezvezano za sektor u kome se one dešavaju.

Prvi slučaj odnosi se na kreiranje zajedničke kompanije Ringier Axel Springer Media AG sa sedištem u Švajcarskoj, u okviru koje su švajcarski Ringier AG i nemački Axel Springer AG, objedinili svoje investicije u Istočnoj Evropi. Axel Springer je u novu kompaniju uneo svoje operacije u Poljskoj, Češkoj i Mađarskoj, a Ringier svoje u Srbiji, Slovačkoj, Češkoj i Mađarskoj. Vest, kao i informaciju da je transakciju, između ostalih, odobrila i Komisija za zaštitu konkurencije Republike Srbije, našavši da ona neće ograničiti ovdašnju konkurenciju, preneo je Blic, najtiražniji dnevni list nove Ringier Axel Springer Media grupe u Srbiji.

Istovremeno, povodom problematičnog preuzimanja Novosti, oglasila se i Komisija za zaštitu konkurencije Republike Srbije. O ovom slučaju smo pisali u našim prethodnim izveštajima, gde smo preneli i izjavu ministra unutrašnjih poslova Srbije Ivice Dačića da je policija po nalogu tužilaštva pokrenula istragu u vezi privatizacije ove medijske kuće, kao i saopštenje nemačke WAZ medijske grupe da je preuzela austrijsku kompaniju Ardos Holding GmbH, koja je jedan od akcionara Novosti, kao jedan od mehanizama kroz koji namerava da proda svoje učešće u Novostima i tako ostvari najavljeni izlazak sa srpskog tržišta. Komisija se naime, u polemiku između posloводства Novosti i WAZ-a o tome da li se njeno ćutanje po zahtevu WAZ-a za preuzimanje Novosti iz januara 2010. godine može smatrati odobrenjem koncentracije, uključila kroz izjavu svoje predsednice, Dijane Marković Bajalović, koja je za Betu potvrdila da je WAZ obavešten od strane Komisije da koncentracija nije odobrena. WAZ, naime, u Srbiji ima učešće i u beogradskoj Politici, kao i u novosadskom Dnevniku, a isključivi je vlasnik i distributivne mreže Štampa sistem. WAZ je prethodno tvrdio da je u januaru 2010. godine, nakon stupanja na snagu novog Zakona o zaštiti konkurencije, podneo novi zahtev za odobrenje koncentracije, te praktično odustao od zahteva podnetog po starom Zakonu u septembru prošle godine. Iz te činjenice, WAZ je izvlačio zaključak da je propuštanjem Komisije da o zahtevu iz januara odluči u roku od četiri meseca, koncentracija zapravo prećutno odobrena, što novim Zakonom zaista i jeste predviđeno. Iz izjave Dijane Marković Bajalović, međutim proizilazi, da je stav Komisije da se u ovom slučaju sve vreme radi o istom postupku, pokrenutom septembra 2009. godine po starom Zakonu o zaštiti

konkurencije, koji se, u skladu sa prelaznim i završnim odredbama novog Zakona, ima i završiti po istom zakonu po kojem je i započet.

Ne ulazeći u tumačenje toga ko je u konkretnom slučaju u pravu, WAZ sa jedne, ili poslovodstvo Novosti i Komisija za zaštitu konkurencije sa druge strane, podsetićemo da su upravo predstavnici izdavača najvećih štampanih medija svojevremeno bili najozbiljniji kritičari usvajanja Zakona o medijskoj koncentraciji. U odsustvu posebnih pravila koja regulišu objedinjavanje vlasništva štampanih medija, koja u odnosu na elektronske medije postoje u Zakonu o radiodifuziji i koja su dosta restriktivnija od opštih pravila Zakona o zaštiti konkurencije, danas u Srbiji realno imamo situaciju u kojoj je tržište štampanih medija u određenoj meri konsolidovano, za razliku od tržišta elektronskih medija, koje realno karakteriše preveliki broj medija i preveliki broj vlasnika medija. Polazeći od činjenice da koncentracija i u medijskom sektoru, kao i u bilo kom drugom, ima i pozitivne, a ne samo negativne aspekte, konsolidacija tržišta elektronskih medija svakako je jedno od pitanja koje zahteva ozbiljno razmatranje u budućnosti.

III MONITORING PROCESA USVAJANJA NOVIH ZAKONA

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, Narodna skupština Republike Srbije nije raspravljala ni o jednom zakonu koji bi bio od posebnog značaja za medijski sektor. Objavljen je, međutim, srpski prevod Medijske studije, na čijoj su izradi radili eksperti koje je angažovala Evropska komisija, a koja bi trebalo da predstavlja osnov za izradu Medijske strategije, te posledično i za zakonske izmene koje bi trebalo da obuhvate čitav niz propisa, uključujući i Zakon o javnom informisanju, Zakon o radiodifuziji, Zakon o lokalnoj samoupravi, Zakon o glavnom gradu i Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, te da dovedu do ciljne reorganizacije i reforme srpske medijske scene. Stoga ćemo se u ovom izveštaju pozabaviti nekim od preporuka koje su u Medijskoj studiji sadržane.

Medijska studija svoje preporuke deli u šest grupa koje se odnose na:

- lokalne, opštinske i regionalne radio i televizijske stanice i za lokalne štampane medije
- nacionalnu radiodifuziju u Srbiji
- regulatorna tela – Republičku radiodifuznu agenciju, Republičku agenciju za telekomunikacije i Savet za štampu
- digitalizaciju

- medijski sadržaj (ova grupa preporuka bavi se pitanjima distribucije programa elektronskih medija, zaštitom intelektualne svojine i unapređenjem medijske pismenosti)
- podršku medijima.

Najinteresantnije preporuke svakako su one koje predviđaju kreiranje novog modela regionalne radiodifuzije u Srbiji, koja bi bila zasnovana na regionalnim javnim servisima.

Autori studije predlažu da ministarstvo kulture definiše 10 do 15 regiona, u kojima bi se u svakom formirao Programski savet od 17 do 21 članova, koji bi birali Upravne odbore novih regionalnih javnih servisa. Upravni odbori koji bi imali 7 do 9 članova, nakon ovoga bi, putem javnog konkursa, birali izvršne direktore i glavne urednike regionalnih javnih servisa, koji bi imali sva uređivačka i finansijska ovlašćenja i odgovornosti. Svaki regionalni javni servis bio bi osnovan kao samostalno i nezavisno pravno lice, koje bi preuzelo opremu i osoblje regionalnih i lokalnih emitera u vlasništvu opština. Preporuka je da se privatnim radio i TV stanicama takođe ponudi da prenesu opremu i osoblje u regionalni javni radiodifuzni servis, ili da nastave emitovanje programa do isteka njihove dozvole za emitovanje. Regionalni javni servisi finansirali bi se iz pretplate preko sadašnje pretplate RTS-a i ne bi imali svoje nezavisne frekvencije, već bi emitovali na frekvencijama RTS-a u periodima koji bi bili utvrđeni kroz mehanizme kolektivnog ugovaranja mreže regionalnih javnih servisa sa jedne i RTS-a sa druge strane. Preporukama se ostavlja prostor da u jednom trenutku, regionalni emiteri prošire broj sati regionalnog emitovanja, odnosno da ustanove zajednički nacionalni kanal regionalnih javnih servisa, ukoliko se za to steknu potreba, finansijski i politički uslovi. Jedna od preporuka je i da se Radio televizija Vojvodine reorganizuje kao regionalni emiter javnog servisa, koji bi umesto svoja sadašnja dva televizijska kanala, program emitovao samo u slotovima na kanalima RTS-a.

U odnosu na nacionalne komercijalne emitere, preporučeno je da se iz pretplate preko pretplate za RTS, kreira fond za njihovu produkciju programa koji po svojoj suštini predstavljaju sadržaje koji se obično vezuju za javni servis (na primer za istraživačko novinarstvo, dokumentarne sadržaje, itd.). Takođe je preporučeno i da se pri obnavljanju dozvola, nakon njihovog isteka, sada postojeći broj od šest nacionalnih dozvola na pet televizijskih mreža, smanji na samo dve dozvole. Pri navedenom bi se na konkursu za obnavljanje dozvola ponuđeni sadržaj programa vrednovao kao važniji od potencijalnog prihoda koji bi država mogla ostvariti kroz naknade za frekvencije.

Poseban set preporuka odnosi se na prikupljanje radio televizijske pretplate. Preporučuje se uspostavljanje novog sistema naplate, između ostalog i formiranje posebnog preduzeća, kako

bi se minimizirao gubitak na troškovima naplate i maksimizirala efikasnost prikupljanja pretplate. Preporučuje se i značajno povećanje pretplate, i to od oko 50%, kako bi se iz nje, pored RTS-a, finansirali i regionalni emiteri javnog servisa, uključujući i RTV, njihova produkcija programa za RTS, regionalno emitovanje stanica civilnog sektora, programi manjinskih medija i produkcija programa javnog servisa od strane komercijalnih medija.

Već 7. jula, više nevladinih organizacija okupljenih u Građansku Vojvodinu, objavile su saopštenje kojim su se oštro usprotivile preporuci da se Javni servis Vojvodine praktično ukine, odnosno da se „svede na jednu od desetak regionalnih radio-televizija koje će funkcionisati u sistemu RTS“, kako se navodi u saopštenju. Građanska Vojvodina u saopštenju ističe da nije zadovoljna trenutnim stanjem na RTV, te da smatra da ova medijska kuća mora uložiti ogroman napor kako bi se transformisala u moderan javni servis koji će raditi u interesu svih građana Vojvodine i bez uticaja političkih stranaka, ali da se, sa druge strane, njenim svođenjem na „prozor“ na RTS-u, bez sopstvenih kanala emitovanja, ozbiljno ugrožavaju prava građana Vojvodine na informisanje, a pogotovo prava pripadnika nacionalnih manjina. Građansku Vojvodinu čine Nezavisno društvo novinara Vojvodine, Centar za regionalizam (Novi Sad), Centar za razvoj civilnog društva (Zrenjanin), Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji (Beograd - Novi Sad), Građanski fond Panonija (Novi Sad), Otvoreni licej (Sombor), Zelena mreža Vojvodine i Građanska akcija (Pančevo). Komentara studije iz drugih izvora tokom perioda na koji se ovaj izveštaj odnosi, nije bilo, ali se se oni svakako mogu očekivati sa početkom javne rasprave i organizacijom serije najavljenih okruglih stolova.

Ono što se već sada može zaključiti o datim preporukama, jeste da njihova implementacija podrazumeva naplatu pretplate na nivou od 100% (u ovom trenutku pretplata se naplaćuje jedva sa nekih 50%), praćenu njenim poskupljenjem za oko 50%. Istovremeno, iako efikasnost u naplati pretplate sama po sebi nije sporna, studija ne sadrži preporuke koje bi išle u pravcu ograničavanja prava RTS-a da se finansira i iz komercijalnih izvora. Studija, s druge strane, ispravno prepoznaje problem koji je u Srbiji kreiran izdavanjem nerazumno velikog broja dozvola za emitovanje, ali ne preporučuje stimulativne mere kojima bi država mogla da podstakne konsolidaciju medijskog tržišta. Lokalnim i regionalnim komercijalnim emiterima preporučuje se ili da prenesu opremu i osoblje u regionalni javni radiodifuzni servis i da se praktično utope u njega, ili da nastave emitovanje programa do isteka njihove dozvole za emitovanje, bez mogućnosti za obnavljanje dozvole. Ovakvom rešenju kroz preporuke nije predložena nijedna alternativa, recimo kroz preporučivanje podsticaja za fuzije lokalnih emitera, a kako bi se kroz njih, bez favorizovanja još neprivatizovanih opštinskih medija, ostvarila veća regionalna pokrivanja nego što je to danas slučaj. Pristup većem tržištu, manja konkurencija, manji troškovi, podrška iz opštinskih budžeta svih

opština u regionu, koji bi se na taj način postigli, nisu opcije koje su u dovoljnoj meri razmatrane u Studiji. Takođe, čini se da su prostor i podrška koju Studija daje stanicama civilnog sektora, nesrazmerni zastupljenosti ovakvih emitera na medijskoj sceni Srbije, posebno po pitanju televizije, budući da televizija civilnog sektora u Srbiji nema, ili ih gotovo nema. Zato bi pre valjalo razmišljati o tome da se regionalne frekvencije, namenjene preporukama uz studiju za televizije civilnog sektora, prenamene komercijalnim emiterima kojih ima, čije bi gašenje moglo prozrokovati ozbiljnu štetu po medijsku scenu.

Takođe, čini se da ovako ozbiljna zahvatanja u srž medijskog sistema, nameću neophodnost da se ostvaruju postepeno i stalno preispituju kroz pilot projekte. Ako je mišljenje autora studije da se interesi boljeg informisanja građana o stvarima od regionalnog interesa mogu ostvariti kroz regionalne javne servise koji ne bi imali sopstvene frekvencije, već bi emitovali u programskim prozorima u okviru postojećih kanala RTS-a, možda bi valjalo razmotriti mogućnost da se takav koncept kroz pilot projekat ispita u jednom regionu, ili u manjem broju regiona, pre nego što bi se prihvatio za čitavu Srbiju. Testiranje bilo kog rešenja kroz pilot projekte, svakako ne bi smela biti opcija koja se unapred odbacuje. U suprotnom, ako se ispostavi da smo ponovo kao društvo doneli pogrešnu odluku, šteta bi bila nenadoknadiva.

IV MONITORING RADA REGULATORNIH TELA, DRŽAVNIH ORGANA I KOLEKTIVNIH ORGANIZACIJA ZA ZAŠTITU AUTORSKOG I SRODNIH PRAVA

REGULATORNA TELA

1. REPUBLIČKA RADIODIFUZNA AGENCIJA (RRA)

1.1. RRA saopštila je 13. jula kako je, u cilju efikasnijeg suzbijanja radio-piraterije, tužilaštvu za visokotehnoški kriminal podnela 50 krivičnih prijava protiv radio-stanica koje neovlašćeno emituju program i nalaze se u proceduri zatvaranja. U saopštenju se navodi da je reč o redovnoj aktivnosti RRA u isključivanju nelegalnih radio i TV stanica, u koju je uključeno i tužilaštvo za visokotehnoški kriminal, imajući u vidu da ono raspolaže efikasnijim zakonskim ovlašćenjima za suzbijanje ove vrste dela. Najavljeno je da će se takva praksa nastaviti i ubuduće i to tako što će RRA u saradnji sa Republičkom agencijom za telekomunikacije identifikovati prekršioce, a zatim podatke o tome predavati tužilaštvu za visokotehnoški kriminal.

Iako svaka mera koja bi bila preduzeta protiv radio-piraterije, u trenutku kada radio-piraterija predstavlja ozbiljnu pretnju opstanku komercijalne radiodifuzije u Srbiji, jeste za pohvalu, iz saopštenja se ne vidi kakva očekivanja RRA ima od tužilaštva za visokotehnoški kriminal, niti kako bi ovo tužilaštvo moglo da postupi po podnetim prijavama. Naime, Zakonom o organizaciji i nadležnosti državnih organa za borbu protiv visokotehnoškog kriminala, kojim je ovo tužilaštvo osnovano kao posebno odeljenje za borbu protiv visokotehničkog kriminala u sastavu Višeg javnog tužilaštva u Beogradu, jasno je utvrđena njegova nadležnost. Posebno tužilaštvo nadležno je da postupa u predmetima krivičnih dela protiv bezbednosti računarskih podataka, krivičnih dela protiv intelektualne svojine, imovine, privrede i pravnog saobraćaja, kod kojih se kao objekat ili sredstvo izvršenja krivičnih dela javljaju računari, računarski sistemi, računarske mreže i računarski podaci kao i njihovi proizvodi u materijalnom ili elektronskom obliku. Pod proizvodima u elektronskom obliku posebno se podrazumevaju računarski programi i autorska dela koja se mogu upotrebiti u elektronskom obliku. Dodatno, Posebno tužilaštvo nadležno je da postupa u predmetima krivičnih dela protiv sloboda i prava čoveka i građanina, polne slobode, javnog reda i mira i ustavnog uređenja i bezbednosti Republike Srbije, koja se zbog načina izvršenja ili upotrebljenih sredstava mogu smatrati krivičnim delima visokotehnoškog kriminala. Većina krivičnih dela koja bi se uopšte mogla vršiti radio-piraterijom, uglavnom nemaju ni za svoj objekat, niti kao svoje sredstvo izvršenja, računare, računarske sisteme, računarske mreže i računarske podatke, odnosno makar ih nemaju neposredno. Svojevremeno je ANEM predlagao ministarstvu unutrašnjih poslova da policija, koristeći informacije kojima raspolaže Republička agencija za telekomunikacije, protiv radio pirata redovnim tužilaštvima podnosi krivične prijave za krivična dela sprečavanje emitovanja programa iz člana 149. stav 2. Krivičnog zakonika, posebno u slučajevima kad pirati emitovanjem proizvode štetne smetnje emitovanju legalnih emitera, odnosno za neovlašćeno bavljenje određenom delatnošću iz člana 353. Krivičnog zakonika. Prema saznanjima autora ovog Izveštaja, po ovom predlogu ANEM-a se postupa i ima rezultata. Ostaje da se vidi da li će i inicijativa Radiodifuzne agencije biti uspešna, odnosno kako će Posebno tužilaštvo za borbu protiv visokotehničkog kriminala po podnetim prijavama postupati.

2. REPUBLIČKA AGENCIJA ZA TELEKOMUNIKACIJE (RATEL)

2.1. Republička agencija za telekomunikacije donela je, na sednici Upravnog odbora održanoj 07.07.2010. godine 15 rešenja o zabrani rada radio stanica (predajnika, odnosno radio relejnih linkova za dotur signala do predajnika). Rešenja se jednim delom odnose na piratske emitere i predviđaju trajnu zabranu, a drugim na legalne emitere, koji su za dotur signala do predajnika koristili radio relejne linkove u nedozvoljenim opsezima, odnosno koji su puštali svoje predajnike u rad bez izvršenih tehničkih pregleda. Na istoj sednici Upravni

odbor RATEL-a doneo je i četiri rešenja koja se odnose na utvrđene nepravilnosti u radu legalnih emitera, kao što je emitovanje sa lokacije koja se ne poklapa sa lokacijom predajnika utvrđenom u dozvoli, odnosno emitovanje sa jačom snagom od dozvoljene.

DRŽAVNI ORGANI

3. NARODNA SKUPŠTINA REPUBLIKE SRBIJE

U periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi, Narodna skupština Republike Srbije, ni na sednicama, niti u odborima, nije raspravljala ni o jednom zakonu koji bi bio od posebnog značaja za medijski sektor.

4. MINISTARSTVO ZA TELEKOMUNIKACIJE I INFORMACIONO DRUŠTVO

4.1. Prema informaciji sa sajta Ministarstva za telekomunikacije i informaciono društvo od 09.07.10, ovo Ministarstvo je raspisalo Javni konkurs za izbor predsednika, zamenika predsednika i članova Upravnog odbora Republičke agencije za elektronske komunikacije. Uslovi koji se od kandidata zahtevaju su visoko akademsko obrazovanje iz oblasti značajnih za rad Agencije, a naročito iz oblasti elektronskih komunikacija, ekonomije i prava, kao i ostvareni značajni i priznati radovi ili praksa u oblasti elektronskih komunikacija i ugled u stručnoj javnosti.

Članom 142. nedavno usvojenog Zakona o elektronskim komunikacijama, predviđena je obaveza Ministarstva za telekomunikacije i informaciono društvo da, u roku od 30 dana, raspiše javni konkurs za izbor članova upravnog odbora Republičke agencije za elektronske komunikacije kojima je istekao mandat. Upravni odbor Agencije ima pet članova, od kojih je četvorici mandat istekao, dok je peti član - predsednik Upravnog odbora, profesor dr Jovan Radunović, 14. juna podneo ostavku. Nakon objavljivanja konkursa i isteka roka od 30 dana za podnošenje prijave, Vlada će, u skladu sa Zakonom, biti u obavezi da u roku od 30 dana utvrdi predlog kandidata za predsednika, zamenika predsednika i članove upravnog odbora koji ispunjavaju kriterijume za izbor, i dostavi ga Narodnoj skupštini koja o izboru odlučuje glasanjem. Prema članu 141. Zakona o elektronskim komunikacijama, danom stupanja na snagu ovog zakona, Republička agencija za telekomunikacije (RATEL) nastavlja sa radom kao Republička agencija za elektronske komunikacije, a članovi Upravnog odbora RATEL-a nastavljaju sa radom do izbora članova Upravnog odbora Republičke agencije za elektronske komunikacije, čime se obezbeđuje kontinuitet RATEL-a.

5. MINISTARSTVO KULTURE

5.1. Ministarstvo kulture raspisalo je 01.07.2010. godine četiri konkursa iz oblasti javnog informisanja, i to konkurs za sufinansiranje proizvodnje, odnosno distribucije programskih sadržaja značajnih za ostvarivanje javnog interesa, konkurs za sufinansiranje audio i audiovizuelnih radova na regionalnim ili manjinskim jezicima, konkurs za sufinansiranje projekata, odnosno programa u oblasti informisanja srpskog naroda u zemljama regiona, kao i konkurs za sufinansiranje projekata, odnosno programa u oblasti informisanja osoba sa invaliditetom. Ukupan iznos opredeljen za sva četiri konkursa je nešto preko 30 miliona dinara.

Osnov za raspisivanje konkursa su član 21. Zakona o ministarstvima, kojim su utvrđene nadležnosti ministarstva na polju unapređenja stvaralaštva u oblasti audio-vizuelnih medija, odnosno člana 5. Zakona o javnom informisanju, u skladu sa kojim država obezbeđuje deo sredstava ili drugih uslova za rad javnih glasila na jezicima nacionalnih manjina i etničkih zajednica, deo sredstava ili drugih uslova za nesmetano korišćenje prava invalida, hendikepiranih lica i drugih lica sa posebnim potrebama u javnom informisanju.

5.2. Ministarstvo kulture predstavilo je neke od, kako se navodi, svojih najznačajnijih rezultata, u prethodne dve godine. U saopštenju objavljenom 09.07.2010, ministarstvo navodi da je u oblasti medija pokrenulo proces uređenja medijske scene u skladu sa zahtevima demokratskog razvoja, svetskih stručnih i tehničkih standarda. Ministarstvo tvrdi da je obezbedilo transparentnost vlasništva uvođenjem Registra javnih glasila pod okriljem Agencije za privredne registre, a da je objektivno izveštavanje zaštićeno sankcionisanjem nepoštovanja pretpostavke nevinosti i ugrožavanjem prava maloletnika pri izveštavanju. U navedenom periodu, konstatuje se da je Srbija pristupila Konvenciji o prekograničnoj televiziji Saveta Evrope.

Autori ovog izveštaja, nažalost, ne mogu da se slože sa samozadovoljnim tonom kojim ministarstvo opisuje svoje rezultate u prethodne dve godine. O tome da transparentnost vlasništva uvođenjem Registra javnih glasila nije obezbeđena, svedoče, između ostalog, i dešavanja oko „Novosti“ i njihovog spornog preuzimanja od strane WAZ medijske grupe. Za sankcije, za koje ministarstvo tvrdi da su zaštitile objektivno izveštavanje, a koje su sadržane u Zakonu o izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju iz 2009. godine, Ustavni sud je samo nekoliko dana nakon što je objavljeno saopštenje ministarstva, utvrdio da su nesaglasne sa Ustavom i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Na kraju, Srbija jeste ratifikovala Konvenciju o prekograničnoj televiziji Saveta

Evrope, ali sa dvadeset godina zakašnjenja, budući da se radi o aktu iz 1989. godine, i u periodu kada su članice Evropske unije svoju odgovarajuću Direktivu o prekograničnoj televiziji, već odavno zamenili novom Direktivom o audio-vizualnim medijskim uslugama, što je promena za kojom Srbija ponovo kaska.

KOLEKTIVNE ORGANIZACIJE

6. OFPS, kolektivna organizacija za zaštitu srodnih prava proizvođača fonograma

6.1. Dana 03.07.2010. godine u Službenom glasniku Republike Srbije, br. 45/2010, objavljen je Ugovor o poslovnoj saradnji zaključen između Organizacije proizvođača fonograma Srbije i Organizacije za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora kao i Rešenje Zavoda za zaštitu intelektualne svojine kojim se obnavlja dozvola za obavljanje delatnosti kolektivnog ostvarivanja srodnog prava proizvođača fonograma Organizaciji proizvođača fonograma Srbije. Konstitutivna sednica Saveta proizvođača fonograma i interpretatora, kao tela predviđenog Ugovorom o poslovnoj saradnji, održana je 19.07.2010. godine, objavljenom u Službenom glasniku broj 45/10. Na sednici je, pored konstituisanja Saveta, izvršen i izbor kopredsednika Saveta.

O samom Ugovoru o poslovnoj saradnji između Organizacije proizvođača fonograma Srbije (OFPS) i Organizacije za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora (PI), čije je zaključivanje bilo obaveza kolektivnih organizacija predviđena Zakonom o autorskom i srodnim pravima, pisali smo u svom prethodnom izveštaju, budući da je njegov tekst bio dostupan na Internet prezentaciji Organizacije za kolektivno ostvarivanje prava interpretatora – PI, i pre objavljivanja u Službenom glasniku. Rešenjem Zavoda za zaštitu intelektualne svojine kojim se Organizaciji proizvođača fonograma Srbije obnavlja dozvola za obavljanje delatnosti kolektivnog ostvarivanja srodnog prava proizvođača fonograma, sada je taksativno naveden obim prava proizvođača fonograma koje ova organizacija kolektivno ostvaruje, što isključuje mogućnost da, kao u nekim ranijim slučajevima, dođe do spora oko obima prava koja organizacija štiti, a koja su: a) isključivo pravo da zabrani ili dozvoli umnožavanje fonograma u bilo kom obliku i na bilo koji način i stavljanje u promet tako umnoženih primeraka fonograma; b) isključivo pravo da zabrani ili dozvoli davanje u zakup primeraka fonograma; v) isključivo pravo da zabrani ili dozvoli interaktivno činjenje fonograma dostupnim javnosti žičnim ili bežičnim putem na način koji omogućuje pojedincu individualni pristup fonogramu sa mesta i u vreme koje on odabere; g) pravo na naknadu za emitovanje fonograma; d) pravo na naknadu za reemitovanje fonograma; đ) pravo na

naknadu za javno saopštavanje fonograma; e) pravo na naknadu za javno saopštavanje fonograma koji se emituje i ž) pravo na posebnu naknadu od uvoza odnosno prodaje tehničkih uređaja i praznih nosača zvuka, slike i teksta za koje se opravdano može pretpostaviti da će biti korišćeni za umnožavanje fonograma za lične nekomercijalne potrebe. Dozvola je OFPS-u obnovljena na pet godina.

7. SOKOJ, kolektivna organizacija za zaštitu autorskih prava autora muzičkih dela

7.1. U Službenom glasniku Republike Srbije, br. 45/2010 od 03.07.2010. godine, objavljeno je Rešenje Zavoda za zaštitu intelektualne svojine kojim se obnavlja dozvola za obavljanje delatnosti kolektivnog ostvarivanja autorskih prava Sokoju.

Rešenjem je, kao i u slučaju OFPS-a, i SOKOJ-u dozvola obnovljena na period od 5 godina, počevši od 26.3.2010. godine, a taksativno je navedeno da se odnosi na kolektivno ostvarivanje sledećih imovinskih prava autora muzičkih dela, sa rečima ili bez reči: a) pravo na beleženje ili umnožavanje dela; b) pravo stavljanja primeraka dela u promet; v) pravo davanja primeraka dela u zakup; g) pravo izvođenja; d) pravo predstavljanja; đ) pravo prenošenja izvođenja ili predstavljanja; e) pravo emitovanja; ž) pravo reemitovanja; z) pravo na javno saopštavanje uključujući interaktivno činjenje dela dostupnim javnosti; i) pravo javnog saopštavanja dela koje se emituje; j) pravo javnog saopštavanja dela sa nosača zvuka ili slike; k) pravo na posebnu naknadu od uvoza odnosno prodaje tehničkih uređaja i praznih nosača zvuka, slike i teksta za koje se opravdano može pretpostaviti da će biti korišćeni za umnožavanje autorskih dela za lične nekomercijalne potrebe i l) pravo na naknadu za davanje na poslugu. Isto, kao i u slučaju OFPS-a, taksativnim navođenjem prava koje štiti ova organizacija, što ranije nije bio slučaj, korisnici sada jasno znaju za koja prava plaćaju naknadu SOKOJ-u.

7.2. Privredni sud u Beogradu doneo je, kako su mediji preneli krajem jula, prvostepenu presudu prema kojoj je Radio-televizija Srbije u obavezi da plati autorima SOKOJ-a naknadu za emitovanje muzičkih dela u iznosu od 136 miliona dinara, kao i kamatu na tu sumu novca od 2007. godine do danas. Zastupnik SOKOJ-a, Miloš Pejović, rekao je agenciji Beta da je to najveća presuda koja je doneta u oblasti autorskih prava u Srbiji i da se njome jasno stavlja do znanja da zakoni moraju da se poštuju. Pejović je dodao da će RTS, po pravnosnažnosti presude, morati da isplati SOKOJ-u više od 200 miliona dinara. On je dodao da RTS već dosta dugo ne uplaćuje SOKOJ-u naknadu za emitovanje autorskih muzičkih dela. Aleksandar Tijanić, generalni direktor RTS-a, izjavio je da je skandalizovan presudom

Privrednog suda. „RTS već dve godine predlaže da se muzika podeli na izvornu i novokomponovanu, odnosno štetnu i kvalitetnu, i da se sve televizije i radio stanice obavežu da plaćaju muziku po različitim tarifama. Skandalizovan sam ovom odlukom i pokušajem privatnog udruženja SOKOJ da se ugradi u sistem pretplate i od građana Srbije godišnje dobije nekoliko miliona evra. Da se razumemo, ja se zalažem za plaćanje autorskih malih prava, ali se zalažem da i u društvu postoji institucija koja će rigorozno kažnjavati falsifikatore i prepisivače tzv. folk muzike,“ kazao je Tijanić.

Činjenica da RTS već godinama ne plaća naknade za korišćenje autorskih muzičkih dela, što je sada potvrđeno, kako kroz izjavu zastupnika, tako i kroz informaciju o iznosu na koji se presuda Privrednog suda u Beogradu odnosi, omogućava da se, imajući u vidu da se zapravo radi o najvećem korisniku autorskih muzičkih dela iz reda elektronskih medija, još jasnije vidi u kojoj su meri ove naknade previsoke. Naime, kako je SOKOJ saopštio prošlog meseca, oni su svoj fond za raspodelu autorima uvećali za čak 23%, što je u svetlu činjenice da im najveći korisnik ne plaća, odnosno da su sa njim u sporu, još neverovatnija činjenica. Sa druge strane, argumentacija Aleksandra Tijanića, generalnog direktora RTS-a, ako je verno prenet, potpuno je u zakonu neutemeljena i sa njom će RTS teško moći da pobije ovu presudu u drugostepenom postupku. Naime, tarifa se u skladu sa Zakonom o autorskom i srodnim pravima određuje u procentualnom iznosu od prihoda koji korisnik ostvaruje obavljajući delatnost u okviru koje iskorišćava predmete zaštite. Pitanja koja Tijanić postavlja, mogla bi biti od značaja za način na koji SOKOJ vrši raspodelu prikupljenih sredstava, a ne i na samo pravo na prikupljanje istih. Takođe, Tijanićev zahtev da se sve televizije i radio stanice obavežu da plaćaju muziku po različitim tarifama, predstavlja kucanje na otvorena vrata. U ovom trenutku već postoje dve tarife, od kojih ona viša i nepovoljnija po emitere važi za komercijalne stanice, a niža i povoljnija upravo za javni servis, odnosno RTS.

V PROCES DIGITALIZACIJE

Vlada Republike Srbije donela je, na svojoj sednici održanoj 2. jula, odluku kojom je Vladimir Homan imenovan za direktora Javnog preduzeća „Emisiona tehnika i veze“. Podsećanja radi, Vlada je 2. jula 2009. godine usvojila Strategiju za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje radio i televizijskog programa u Republici Srbiji, a jedna od osnovnih postavki ove Strategije i njene realizacije u okvirima predviđenih rokova, bilo je i izdvajanje emisionog sistema iz RTS-a u novo, javno preduzeće, i puna operativnost takvog preduzeća kome je namenjena uloga budućeg operatora mreže i multipleksa. Javno preduzeće „Emisiona

tehnika i veze“ osnovano je krajem prošle godine, ali sve do sada, direktor preduzeća bio je u v.d. statusu i sa ograničenim ovlašćenjima. Odlaganje imenovanja direktora kreiralo je situaciju u kojoj „Emisiona tehnika i veze“ nije mogla u punoj meri doprineti pripremama za digitalizaciju, niti koristiti već opredeljena sredstva iz predpristupnih fondova EU za ovu namenu. Nepostojanjem funkcionalnog operatora i partnera u pripremama za digitalizaciju, i mediji su bili dovedeni u situaciju u kojoj nisu mogli da planiraju svoje obaveze u procesu tranzicije. Iz svega iznetog, imenovanje direktora jeste dobra vest, ali dobra vest koja kasni više od šest meseci, a toliko kašnjenje, nažalost, ozbiljno dovodi u pitanje održivost rokova utvrđenih Strategijom za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje.

VI PROCES PRIVATIZACIJE

6.1. Nezavisno društvo novinara Vojvodine pozvalo je Vladu Srbije, Vladu Vojvodine i grad Sombor da hitno pronađu način da pomognu opstanak Radio Sombora koji je pred gašenjem. Radio Sombor je dobio regionalnu frekvenciju za emitovanje programa na području Zapadnobačkog okruga, i to na srpskom, mađarskom, hrvatskom, bunjevačkom i povremeno romskom jeziku, a odgovornost za nezavidan položaj u kome se nalazi, prema navodima ovog novinarskog strukovnog udruženja, u potpunosti snose državni organi i lokalna samouprava. Podsećanja radi, Radio Sombor je prodat na aukciji 2. novembra 2007. godine. Međutim, Agencija za privatizaciju polovinom 2008. raskinula je ugovor s kupcem zbog neispunjavanja preuzetih obaveza prema zaposlenima, ali i samoj državi. Nakon poništavanja privatizacije, nekadašnja direktorka radija, a sada pomoćnica pokrajinskog sekretara za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Anita Beretić, imenovana je, na predlog sindikata, za privremenu zastupnicu državnog kapitala, a akcije su prenete u vlasništvo državnog Akcijskog fonda. Poslednju zaradu, i to u zakonski minimalnom iznosu, zaposleni su primili za avgust 2009. Oni i pored toga dolaze na posao i obavljaju svoje radne zadatke, ali su duboko razočarani nebrigom svog nekadašnjeg osnivača, grada Sombora. Gradske vlasti, pak tvrde, da im nedorečenost medijskih propisa vezuje ruke, te da osim pomoći kroz pojedinačne namenske konkurse, nemaju drugih opcija na raspolaganju.

Navedeni primer iz Sombora, samo je jedan od više slučajeva koji svedoče o situaciju u kojoj se nalaze mediji čija se privatizacija pokazala kao neuspešna. Nadležni nisu ponudili nikakva sistemski rešenja koja bi, u interesu lokalnih zajednica, pružila minimum nade za opstanak medija koji su bili predmet neuspešne privatizacije, ali ni generalno, za održiv razvoj lokalnih medija u zemlji. Ni Medijska studija, na čijoj su izradi radili eksperti koje je angažovala Evropska komisija, a koja bi trebalo da predstavlja osnov za izradu Medijske strategije, ne

nudi ovakvim medijima više od preporuke da ili prenesu opremu i osoblje u regionalni javni radiodifuzni servis i da se praktično utope u njega, pri čemu ni takav regionalni javni radiodifuzni servis ne bi emitovao na posebnim frekvencijama, već samo u okviru ograničenih programskih prozora na kanalima RTS-a, ili da nastave emitovanje programa do isteka njihove dozvole za emitovanje, bez mogućnosti za obnavljanje dozvole.

VII ZAKLJUČAK

Jul je obeležen fizičkim nasrtajem, na javnom mestu i pred svedocima, na Teofila Pančića, kolumnistu nedeljnika „Vreme“. Pančić nije davao povoda za napad na sebe, osim što je iznosio svoje mišljenje po različitim pitanjima, što mu kao kolumnisti i jeste posao. Mediji su preneli i da su napadači pripadnici jedne od brojnih ekstremnih ultradesničarskih organizacija. Ostaje nam da se nadamo da će glasna i odlučna društvena osuda napada, kao i brza reakcija policije koja je rezultirala otkrivanjem i hapšenjem osumnjičenih, delovati odvratajuće na one kojima bi slične stvari mogle pasti na pamet, te da Srbija pronalazi adekvatne mehanizme odbrane od ekstremističkog nasilja nad neistomišljenicima. Gotovo istovremeno, skoro punih godinu dana nakon usvajanja Zakona o izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju, Ustavni sud presudio je onako kako je jedino i mogao da presudi i kako je od prvog dana bilo jasno da će presuditi. Presudio je da je taj zakon, u svom pretežnom delu, nesaglasan sa Ustavom i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. U periodu u kome je neustavni zakon egzistirao kao realna pretnja, svedoci smo toliko narasle autocenzure, da su u julu 2010. godine, po prvi put u istoriji srpske medijske scene, novinari bili izloženi pretnjama zbog onoga što objavljuju na svojim privatnim blogovima i web portalima, nego zbog onoga što objavljuju u tradicionalnim medijima, a da su, pri tom, često na svojim privatnim blogovima i objavljivali upravo stoga što za takve sadržaje, zbog autocenzure, u tradicionalnim medijima nije ostalo mesta. Sve ovo dogodilo se, a da neustavni zakon zapravo u praksi nije ni primenjen, ako izuzmemo jedan slučaj pokrenut od strane tužilaštva u Beogradu zbog kršenja pretpostavke nevinosti od strane magazina „Tabloid“. I u tom jednom slučaju, makar koliko su mediji prenosili, nije se otišlo dalje od jednog zakazanog, pa odloženog pretresa. Ispostavilo se da je strah izazvan drakonskim kaznama koje je zakon stavljao u izgled, odradio posao u toj meri efikasno, da kazne nisu ni morale biti primenjene. Ministarstvo kulture, pak, sa druge strane, tvrdi da je otvorilo proces uređenja medijske scene u skladu sa zahtevima demokratskog razvoja. Ako se pod tim misli na objavljivanje Medijske studije eksperata angažovanih od Evropske komisije, njeno naručivanje je svakako bio pozitivan korak. Koliko će u predstojećoj raspravi ministarstvo nastaviti da vuče ispravne korake i da ima sluha za primedbe koje se na takvu studiju već iznose, ali i za neke alternativne predloge i sugestije koje bi se mogle očekivati od

strane medijskih profesionalaca iz zemlje, odnosno od predstavnika samih medija o čijem opstanku i budućnosti je reč, ostaje da se vidi.